

απόψεις

Η δημοσιοποίηση της λίστας των οφειλετών προς το Δημόσιο

Η δυνατότητα δημοσιοποίησης των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο θεσμοθετήθηκε, για πρώτη φορά με ρητή νομοθετική διάταξη, με το πρόσφατο άρθρο 9 Ν. 3943/2011¹, ενώ η ακολουθητέα διαδικασία εξειδικεύθηκε με υπουργική απόφαση που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του νόμου (πολ. 1085/2011)².

Η δημοσιοποίηση των ονομάτων οφειλετών του Δημοσίου συνιστά χαρακτηριστικό παράδειγμα λειτουργίας ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους δικαίου. Η κρατική εξουσία καλείται να δράσει ώστε να προστατεύσει το γενικό συμφέρον και ώστε να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες κοινωνικής αλληλεγγύης, όπως στην περίπτωση αυτή λογίζονται η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και η εμπέδωση της φορολογικής δικαιοσύνης, με τη συνεπή εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων των πολιτών (άρθρο 106Σ.). Κατά τη δράση της αυτή που εξυπηρετεί το γενικό κοινωνικό συμφέρον, η κρατική εξουσία προσβάλλει ατομικό συνταγματικό δικαίωμα. Στην προκειμένη περίπτωση, το συνταγματικό δικαίωμα του ατόμου στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν (άρθρο 9Α Συντάγματος, άρθρο 8 της ΕΣΔΑ και άρθρο 8 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Σε ένα δικαιοκρατικό κράτος, όπου αναγνωρίζεται η εξουσία του κράτους να παρεμβαίνει και να ρυθμίζει τους όρους της κοινωνικής συμβίωσης (κοινωνικό κράτος), ο περιορισμός του συνταγματικού δικαιώματος πρέπει να ορίζεται με νόμο και με γενικό και αντικειμενικό τρόπο. Ο περιορισμός δεν πρέπει να θίγει τον πυρήνα του ατομικού δικαιώματος. Και κυρίως, κατά τη θέσπιση και εφαρμογή του περιορισμού πρέπει να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας. Το μέτρο που περιορίζει το συνταγματικό δικαίωμα πρέπει να είναι πρόσφορο και αναγκαίο για την εξυπηρέτηση του σκοπού.

Με βάση τα ανωτέρω, είναι δυνατόν να συναχθεί το συμπέρασμα ότι στα πλαίσια της άσκησης ευρύτερα οικονομικής αλλά και φορολογικής πολιτικής, η κρατική εξουσία (νομοθέτης) έχει ευρεία νομιμοποίηση για τη θέσπιση του μέτρου της δημοσιοποίησης των

¹ Δ.Φ.Ν. 2011, τεύχος 1464, σελ. 563.

² Δ.Φ.Ν. 2011, τεύχος 1474, σελ. 1410.

απόψεις

ονομάτων όσων οφείλουν στο Δημόσιο, ιδίως υπό συνθήκες δημοσιονομικής κατάρρευσης. Και ότι στη συνέχεια, η κρατική εξουσία (υπουργείο Οικονομικών) έχει ευρεία νομιμοποίηση για την εφαρμογή του νόμου αυτού και τη διαδικτυακή ανάρτηση των ονομάτων των οφειλετών.

Όμως για να παραμένει η κρατική αυτή δράση εντός δικαιοκρατικών ορίων θα πρέπει:

- Να διευκρινισθεί ο χαρακτήρας του μέτρου. Ας μη μας διαφεύγει ότι όπου στον δυτικό κόσμο έχει επιλεγεί ανάλογο μέτρο, η δημοσιοποίηση έχει τον χαρακτήρα παρεπόμενης κύρωσης σε ήδη διαγνωσθείσα παραβατική συμπεριφορά. Η αρχή της διάκρισης των εξουσιών (άρθρο 26 Σ.), η οποία στην ουσία της εγγυάται το κράτος δικαίου, δεν συμπαθεί την θέσπιση μέτρων χωρίς ρητό νομικό χαρακτηρισμό. Η ρύθμιση του άρθρου 9 Ν. 3943/2011 συνιστά κύρωση; Και αν ναι, τι είδους κύρωση;
- Αν πάλι όχι, τότε τί είδους δράση της Διοίκησης είναι αυτή που δύναται με καταναγκαστικό τρόπο να βλάπτει ατομικά την προσωπικότητα του οφειλέτη;
- Και αν βλάπτεται η προσωπικότητα του οφειλέτη, πώς αυτός μπορεί να αιτηθεί δικαστικής προστασίας; Ιδίως δε σε περιπτώσεις, που η ληξιπρόθεσμη οφειλή του δεν έχει κριθεί τελεσίδικα από διοικητικό δικαστήριο;

Για να το πούμε πιο απλά. Αν σε βάρος φυσικού προσώπου βεβαιωθεί από λανθασμένη ενέργεια της φορολογικής αρχής φόρος και εκκρεμοδικεί προσφυγή του σε διοικητικό δικαστήριο, πώς το φυσικό αυτό πρόσωπο θα προστατευθεί από τη βλάβη της δημοσιοποίησης του ονόματός του; Ιδίως, όταν η κρατική εξουσία δεν καθιστά σαφές ότι το υπό κρίση μέτρο έχει χαρακτήρα διοικητικής κύρωσης που επιβάλλεται με εκτελεστή ατομική διοικητική πράξη, δυνάμενη να προσβληθεί με προσφυγή ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων ουσίας.

Η πρόθεση του υπουργείου Οικονομικών να χρησιμοποιήσει το μέτρο της δημοσιοποίησης των ονομάτων οφειλετών προς το Δημόσιο μοιάζει να ικανοποιεί το δημόσιο συμφέρον για την είσπραξη ήδη εντοπισμένης φορολογητέας ύλης, η οποία προφανώς εκ παραδρομής τιτλοφορείται ως φοροδιαφεύγουσα. Όμως, ο τρόπος που θεσπίζεται από τον τυπικό νομοθέτη και εξειδικεύεται από τον υπουργό Οικονομικών η σχετική δυνατότητα, είναι δυνατόν να βλάψει με οξύ τρόπο το δικαίωμα για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Ιδίως διότι, η σχετική ρύθμιση δεν παρέχει πεδίο στην τρίτη κρατική εξουσία -τη δικαστική- να επιτελέσει τον συνταγματικό εγγυητικό της ρόλο. Αυτόν της προστασίας των συνταγματικών δικαιωμάτων. Αφού, αφενός δεν προσδιορίζεται ο χαρακτήρας του μέτρου και αφετέρου δεν προβλέπεται στάδιο προηγούμενης γνώσης του βλαπτόμενου και μεταγενέστερης δυνατότητας προσφυγής του σε παροχή έννομης προστασίας.

Τα ζητήματα αυτά θίγονται με εξαιρετική επιστημονική πληρότητα από την πολύ πρόσφατη Γνωμοδότηση της ανεξάρτητης και συνταγματικά θεσπισμένης Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.³

Ασπασία Μάλλιου

³ Βλ. σελ. 1539 επ. παρόντος τεύχους.